

Szegedi emlékek

Iskolapadból — színpadra

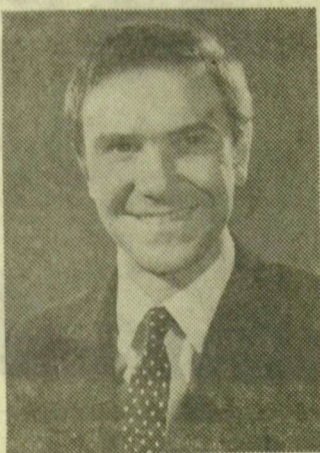
A Harc a város jó híréért című film „újságírója” most — újságíró karma közé került. Öltözte az egy félórát, féltékeny spanyol férjé. Vígshízházbeli öltözőjében, a Bolha a fülben című nagyszerű francia darab szünetében beszélgetünk Tordy Gézával. Miről? Természetesen Szegedről.

Miközben szavait jegyezgetem, felsejlenek előttem kiemelkedő alakításainak emlékei, az ilyen nagy szerelem Milán-ja, a Lear király Edgár-ja, a Szabin nők elrablása Szendefi-je, s legújabb nagy „tette”: Galambos Lajos Fegyverletétel című drámájának Görgei tábornoka. Eddig ő a legfiatalabb Görgei, aki színpadra lépett.

— Először sokan hűledezve hallgatták, hogy én fogom, mindössze harmincnyolc évesen színpadra vinni Görgeit — meséli. — Pedig a tábornok ezernyolcszázegyenvenyolcban még nálam is fiatalabb, csupán harmincegyes volt. Világosnál tehát harmincegy!

Ha meggondoljuk, hogy a kritika által igen nagyrabecsült „Görgeivel” Szegeden „letétették” az első szerepet...

— Igen, az első Szegeden rámtört szereppel nem tudtam megbirkózni; el kellett venni tőlem. A Mandragóra tehát nélkülem ment a Szegedi Nemzeti Színházban, s én abba akartam hagyni a pályát. A színház igazgatóságának figyelme, türelme és bizalma mentett

meg. Vaszy Viktor, Kormos István és Versényi Ida segítettek át ezen a nehéz időszakon. A Lear király azután már szép sikert hozott...

Tordy Géza 1956-ban érettségizett. Rögtön jelentkezett a Színművészeti Főiskolára, de abban az évben nem indítottak évfolyamot. Zách János azonban, aki valaha szintén játszott Szegeden, levitte a kaposvári színházhoz. Onnan hívták meg Szegedre.

— Nagy dilemmában voltam — meséli az öltözőasztal tükre előtt a „féltékeny spanyol férj”. — Döntésem kellett, menjek főiskolára, vagy menjek Szegedre, színészek? Mi tagadás, szerettem volna a főiskola négy évét megspórolni. Így lettem tizenkilenc éves koromra szegedi színész. Ott aztán rá kellett jönnöm, hogy nem lehet azt a négy évét „megspórolni”. Ha nem áll mellettem és nem segít

olyan sokat emberként és színészpédagógusként is Versényi Ida, talán sosem lett volna belőlem „vígshízházi színész”...

Tordy Gézának nem csak a színészetet kellett megtanulnia Szegeden, hanem egyedül, önállóan is élni. Itt volt az első különbejáratú albérlete és az első jelentős fizetése: 1400 forint, ami a kaposvári 900 forintos fizetéshez képest valóban tekintélyes összegnek számított.

— A Szegeden töltött két esztendő az elkésett kamaszévek zúréival, lázaival, ok nélküli boldogtalanságokkal, hirtelen örömmel telt el. Nem volt könnyű, de lehetett volna sokkalta nehezebb is közvetlenül az iskolapadból teljes felelősséggel színpadra lépni. Gyakran éreztem tanácstalannak magam, nem tudtam, sajnáljam-e az elmaradt főiskolát vagy örüljek neki... A Szegedi Nemzeti Színházban kezdtem nemcsak színészsé, de emberre is élni.

Érthető, ha Szeged még ma is nagyon érzékenyen érinti. Az ott töltött időszak volt számára a hirtelen növekedés kora.

Megszólat az öltöző hangszórója. Az ügyelő Tordy Gézát szólítja színpadra. Kezdődik a második felvonás. Elbűcsúzunk, s egy perc múlva már a színpadon dühöng, a közönség kacagása közepette egy hamisítatlan félórát, féltékeny spanyol férj...

Gulay István

Iskola életközben

Nézegetem a statisztikákat. Megdöbbentőek a számadatok. Közel 3 ezer gyermeket ért hazánkban autóbaleset, s hol van még akkor a más jellegű balesetek száma! Csongrád megye 497 oktatási intézményében 77 034 diák közül 222 tanulót ért baleset, s ezek közül kettő halálos kimenetelűvé vált. Talán két héttel ezelőtt olvastam a Délmagyarország hasábjain, hogy a Tiszába fulladt egy kisfiú. Nem oly rég útszéli fának szaladt motorkerékpárjával egy közepiskolás diák. De bőven lehetne még sorolni az adatokat, s azok mind-mind azt igazolnák, hogy nem akar csökkenni a tanulói balesetek száma.

Mi lehet az oka? Mi van a dolgok mögött?

A kérdésre válaszolni nehéz. A művelődésügyi miniszter rendelete szerint a helyes közlekedésre már az iskolában is oktatják a fiatalokat. A Belügyminisztérium illetékes szegedi osztálya például még a tavasz végén elküldte az iskolákhoz a vizi élet szabályai és veszélyei című könyvét, hogy felhasználhassák a nevelők.

S éltek is a pedagógusok a lehetőséggel. Minden diák végighallgatta, hogy felhevült testtel vízbe ugrani tilos, hogy kubikgödörök és holtágak nem alkalmasak a fürdésre stb., s mégis minden évben megszedi a víz a maga halálos áldozatait. Azt is hallotta — nem is egyszer — mindenki, hogy tilos átúszni a Tiszát. Mégis akadnak minden évben virgusok. A gyalogjárók és a kerékpárosok közlekedő diákok is tudják a szabályt, mégis bekövetkezik a tragédia.

Volt alkalmam és módom beszélgetni a balesetekből felgyógyult fiatalokkal. Megkérdeztem tőlük: ismerték-e a KRESZT, hallottak-e ilyen tárgyú beszélgetést? Kaptak-e oktatást a helyes közlekedés szabályairól, a balesetek megelőzéséről? Szinte mindegyiknél kiderült, igenis, megtanították velük a pedagógusok a helyes közlekedés szabályait, ismertették velük a nyári víziélet veszélyeit stb. A beszélgetésekből még az is bizonyossá vált, hogy tudják és értik a szabályokat, tudomásul is veszik — de sajnos, nem tartották meg. S ebből lett a tragédia.

Mindezeket azért írtam le, mert ilyen előzmények után nem indokolt felvetni a pedagógus felelősségét. Sőt, talán még a szülőét sem mindig. Mert ugyan hol van olyan édesanya, aki nem úgy engedi el hazulról a gyermekét, hogy „vigyázz magadra”, „mindenütt nézz körül az úton” és így tovább. S ugyancsak hol van olyan szülő, aki ellent tud állni ma annak, hogy leg-

Baleset és felelősség

alább egy kerékpárt ne vegyen a gyermekének, amikor már minden iskolatársa azon jár? Annak ellenére, hogy tudja: a nagyváros forgalmában ezer veszély les a kerékpárosra. Különben is a legtöbb gyerek álma már nem is annyira a kerékpár, hanem inkább a motor. A technikai forradalom korszakában hihetetlenül megnőtt a tanulók érdeklődése is a gépek, a motorok, a járművek iránt. Nagyon sok családot tudnék mondani, ahol napi veszekedés tárgya, hogy vegyünk a jól tanuló diágyereknek motorkerékpárt vagy se. Anyagi indokkal még meg lehet tagadni, de más érveléssel nehezen. Pedig nem minden gyerek kezébe való motorkerékpár vagy autó. S valóban néha izgalomtelit félelem is a szülő léte. Megtagadni a kérést nem tudja. Így idegeskedhet, hogy hazaér-e éppen a gyerek, mert némielyik ugyancsak verseny pályának nézi az országutat, de a fiatalos hæv is gyakran olyan bravúrok elkövetésére képes, amelyet felnőtt fejfel százszor meggondolna az ember.

Mi volna a tennivaló, hogy kevesebb legyen a tanulói baleset?

Véleményem szerint nagyobb teret kellene szánni a tanulók önmaguk iránti felelősségre nevelésének. Ez a nevelés együttjárna a fegyelmességre, a rendszertre, az önruralomra, a megfontoltságra, a szabályok megtartásának kötelezettségére stb. neveléssel. Ne csak hallja, ismerje és tudja a tanuló a szabályt, a balesetek elkerülésének a lehetőségét, hanem a szabályokat és az óvintézkedéseket

tartsa is meg. A jövő emberétől a közlekedés még nagyobb felelősséget és fegyelmességet kíván, mint a maitól. Erre pedig nevelni kell! Nevelni kell minden pedagógusnak és minden iskolának. Nem véletlen, hogy a tanműhelyekben kevés a tanulói baleset. A tanműhelyben ugyanis az oktatók a tanulók testi épségének a védelme érdekében és nem utolsósorban a saját felelősségük súlyának átérvése révén a balesetvédelmi szabályok megtartásában nem ismernek tréfát. Az iskolafolyosó, az udvar felügyelői már nem ilyen „könyörtelenek”. Ime látszik is az eredménye. S ha a gondolatokat továbbviszem, nem nehéz rájönni arra sem, hogy az az ember, aki az iskolában fegyelmességtől egyénne válik, az a közlekedésben, a Tiszán, a turisztikában stb. ugyancsak fegyelmességtől fog viselkedni, vigyázva ezzel a maga s egyúttal mások testi épségére is. A fegyelmességre nevelés tehát korunk pedagógiájának egyik lényeges vonása, s mégis akadnak helyek, ahol elhanyagolható szempontnak tartják. Ezen a szemléleten változtatni kellene.

Befejezésül: a közel 3 ezer autóbalesetes gyermekre gondolva azt sem szabad elhallgatni, hogy a gépkocsik vezetőinek is jobban kell vigyázniuk. A 3 ezer közül például elég sok baleset elkerülhető lett volna, ha a gépjármű vezetője körültekintőbb, ha nem úzte volna a sietés ördöge. Megszívlelendő ez a mondas: inkább érjen a céljához valaki fél órával később, mintsem hogy tragédiát hagyjon maga mögött az úton...

Bánfalvi József

Madárvédelem

Újabb érdekességgel bővült a szegedi látnivalók sora.

Az újszegedi fűvészkertben, festői környezetben állította fel a tavasz folyamán, néhány évre tervezett állandó kiállítását a múzeum egyedi legeszebb helyén, szinte működés közben szemlélhetik a kert látogatói a legkülönbözőbb madárvédelmi eszközöket.

A hasznos énekesmadarak megtelepítését célzó sokféle mesterséges fészkelő építései úgy látható itt, mint az ezernyi pocok és egyéb gabonakártevőt pusztító baglyoknak szállást kínáló nagy fészkelő láda. A madáretetés elősegítő kisebb-nagyobb etetőktől a madáritatóig megtalálhatók itt azok a praktikus eszközök, amelyeket bárki maga elkészíthet, hogy elhelyezze udvarán, kertjében. (Vagy éppen belvárosi lakásának falán, hiszen egyes hasznos madárfajok, mint a seregély is, „városlakókká” váltak és Szeged legforgalmasabb helyein is fészkelnek a csatornacsövek mellett, a tetőzugokban. Bizonyára szívesen fogadnak egy ilyen „összkomfortos” fészkelőhelyet.)

Az úttörők, kiknek próbatételei között szerepel a madárvédelem szintén jó hasznát veszik a kiállításnak. Az év végi iskolai kirándulásokon máris sok diák tanulmányozta itt a növényeket és a növények fennmaradását elősegítő hasznos madarak védelmét szolgáló eszközöket. A JATE Fűvészkertje és a Móra Ferenc Múzeum közös vállalkozásának városunknak — úgy tűnik — szüksége is van, mert még sok a tennivaló az ismeretek terjesztése terén.

Szegednek megvannak a maga madarász hagyományai. Lakatos Károlytól, a neves madarász-vadásztól, Vasvári Miklóson, a mártírhálalt halt tudósán a ma itt működő ornitológusokig megszakítás nélkül fejlődött a madártan művelése. Büszkén mutatjuk hazai és külföldi vendégeinknek Szeged kör-

nyék madártani nevezetességét, a Fehér-tó madárvilágát, a pusztaszeri sziki-rezervátumot, vagy a múzeum egyedülálló madárgyűjteményét.

Hiába fejlődött azonban Szeged a Dél-Alföld ornitológiai központjává, a lakosság köztudata még elég messze van a madarak megbecsülésétől. Erre látszik mutatni a napokban végbe ment madárpusztítás is. Városunk centrumában, a Klauzál és Széchenyi téren tucatjával verték le a tojásokkal és tehetetlen porontyokkal terhes fecskefészkeket.

A madárvédelmi kiállítás nem az érzelmekhez akar szólalni. (Bár azokhoz is szólhatna, hiszen a magyar ember a fecskét, a gólyát és a többi körülötte élő madarat

mindig szerette). Az ésszerű megfontolásokra akar hatni, amikor a madárvédelem érdekében ilyen és hasonló ténylekre hívja fel a figyelmet: egyetlen légynek, öt hónap alatt, hétmillió légy lenne a szaporulata, ha a madarak és egyéb ellenségeik nem csökkentenék számukat. A legyek és a sokféle rovar egészsgünk, táplálékunkat veszélyeztet. Az ellenük való védekezéshez nem elegendő a vegyszerek kiszórása. Szükség van a madarak segítségére is.

Nemcsak a madarak, de környezetünk védelme és mindannyiunk érdekében reméljük, hogy a kiállítás hatására minél többen válnak aktív madárvédővé. Talán még a fészkeleverők is.

Dr. Marián Miklós

A levél

Hazatértem a munkából, fölbaktattam a negyedik emeletre, odaléptem az ajtóhoz, és megremegtem az örömtől.

Jó dolog ez a házasság! Mindjárt csöngöttek, az asszony ajtót nyit. Átölel, megcsókol, segít az átöltözésben, az asztal megterítve. Ebéd után ledőlök a heverőre, ő pedig betakar a könnyű pléddel és felolvass az újságból.

Elmosolyodom. Kihúdom magam. Csöngöttek... Semmi. Ismét megnyomom a gombot. Csönd. A mosoly megfagy az arcomon: az ember egész nap dolgozik, elfárad, éhes, s még az ajtó is maga nyissa ki!

Keresgélek a zsebemben, megtalálom a kulcsot, nagy nehezen beillesztem a zárba. Sikerkült! Pedig már öt éve nős vagyok! A lakásban sötét van, és nem csap meg az étel illata. Kezdem rosszul érezni magam. Villanyt gyújtok — üres a lakás. Az asszony sehol. Észreveszem a levelet.

„Petyácska! Ne lépj piszkos cipővel a lakásba! Az ajtó mellett egy székecske áll, ülj le rá és vedd le a cipőd. A papucsot a szék alatt találd.

A cipőt könnyen le tudod húzni, ha kioldod a fűzőt. Először a rövidebb végét húzd meg,

a csomó kibomlik, Lazítsd meg a fűzőt, és búj ki a cipőből.

Drágám! Emlékezz: az esküvőnk előtt azt ígérted, hogy egész életedben a karjaidban hordozol. Ehelyett ma ebédelj meg egyedül!

Mindent elkészítettem, az ebéd a tűzhelyen van, csak meg kell melegítened. A leves a fazékban — abban a világoszöldben, amelyik annyira hasonlít az új kalapodhoz. Hús és krumpoli a serpenyőben van, tea a kannában.

Édesem! Meg ne sértődj — ebédelj a konyhában! A konyha — az a kis helyiség, a fűzőszoba mellett. Kitűztem rá egy cédulát: „Konyha”.

Lépj be, fordulj arccal az ablak felé. Jobbra a sarokban alacsony szekrényke áll, fehér fogantyúkkal, az a tűzhely. Rátettem egy cédulát: „Tűzhely”.

A melegítéshez meg kell gyújtandó a gázt. Ezt így kell csinálni: felemeled a kis skatulyát a tűzhely jobb oldaláról, kivesszel egy gyufaszálát — vékony, barna fejű pálcika —, végighúrod a doboz oldalán. Ha meggyulladt, odartard ahhoz a kerek, fekete lyukacsához, amelyik a zöld fazék alatt van, a másik kezddel elfordítod az ablak felőli fogantyút. A gáz kék lánggal égni kezd.

Petyonka, az istenért, nagyon vigyázz — meg ne égess magad!

Ha minden jól ment, gyűjtsd meg a gázt a serpenyő és a teáskanna alatt is — fordítsd el az ablaktól visszafelé eső második és harmadik csapocskát is.

Petya! Össze ne keverd a fogantyúkat! Ha a gáz nem ég, megmérgezhetsz.

Mi van az új Deltában?

A rák legyőzésére világszerte kísérleteznek a szerzetes önvédelmi erőinek, immunitásának mozgósításával. A kísérletek biztató eredményeiről részletes cikkben ad számot a Delta Magazin júniusi száma. „Búcsú a mérőszalagtól” címmel ismereteket a hagyományos módszereket felváltó új rendszereket a sporteredmények hatalmas megállapításában. Beszámol a városi közlekedés céljaira kialakított legújabb autótípusokról, és a térelmes építés technikai bravúrainak.

A csillagászat köréből cikket közöl a galaxisok keletkezéséről, s látványos képek-

kel bizonyítja, hogy milyen korszerű kapcsolatban van egymással a grafika és a technika. Persopolis elődjének, a hatezer éves Susának feltárásáról is részletes cikk szól. Bemutatja a lap az elektronika újabb térhódítását fotózásban, az elektronikus szabályozott fényképezőgépzárát, s alkalmazását a Hair néhány színes felvételével illusztrálja. Új élettani felismeréseket tartalmaz a szervezet hőháztartásáról szóló cikk.

Ezenkívül számos hír, információ, Delta-lexikon és száznál több — javarészt színes — kép teszi teljessé a lap legújabb számát.

Nézz az órádra: öt perc múlva fordítsd vizsza az ablak felőli harmadik, második és első csapocskát. A kék láng így csinál: psszz... és eltűnik.

Vegyd föl egy tányért az asztalról — azt, amelyik közelebb áll a tűzhelyhez. Ha összetörnéd, fogj meg egy másikat (mindenesetre négyet készítettem ki), és merj bele levést a fazékból. A merőkanalat megismered — tudod, olyan hosszú nyele van. Ott találd a gyufásdoboz mellett, rákötöttem egy cédulát: „Merőkanál”.

A serpenyőt és a teáskannát könnyen felismered.

Ha teát öntsz a csészébe, vigyázz, le ne essen a kanna teteje. Bár egy madzaggal odakötöttem a fogantyúhoz, de jobb, ha a kezddel is megfogod.

Ebéd után menj be a szobába, dőlj le a heverőre, és várj rám. Az újságot majd felolvassom, ha megérkeztem.

Egyébként fodrászhoz mentem. (Az üzlet a 14-ik tömb sarkán van.) Szép akarok lenni az ünnepekre, hogy úgy szeress most is, mint régen.

Kicsikém!

Ne dühöngj és próbálj meg nem unatkozni! Milliós pusztit küld:

A Te Másád.”

Többször is átfutottam a levelet. Megtaláltam a konyhát. Elfordítottam az ablak fehér kilincsét. Fölbaktattam az új kalapomat és lefutottam a fodrászhoz. Megragadtam Mását és azonnal hazavittem.

Jó dolog ez a házasság.

Vlagyimir Klimovics